

Nálezky lidských ostatků v zemi Válečné hroby

Okolnost za nichž se mohou lidské ostatky ocitnout v zemi

V rámci oficiálních, organizovaných světských nebo církevních pohřbišť a hřbitovů současných i historických.

Při jejich pohřbení v rámci vojenské akce (bitva, válka a pod) mimo organizovaná pohřbiště v místě skonu pohřbených osob, a to jednotlivé nebo hromadné hroby.

Při nehodě vojenské techniky v rámci vojenské akce v době míru nebo vojenského konfliktu – zejména letecká technika.

Při nehodě civilní techniky – zejména letecké techniky.

Při pokusu o zahlázení kriminálního činu.

Nálezy lidských ostatků

1. **Cílené činnosti** – existuje předpoklad nálezů lidských ostatků a jsou prováděny práce za účelem jejich nálezů s již plánovaným způsobem jak s nimi bude po jejich nálezů naloženo.
2. **Náhodné** – předpoklad nálezů lidských ostatků neexistuje a je učiněn náhodou.

Cílené činnosti při nich dochází k nálezům

Cílené činnosti při nichž dochází k nálezům lidských ostatků jsou zejména při:

- Stavebních činnostech,
 - archeologickém výzkumu,
 - nakládání s válečným hrobem,
 - vyzvednutí ostatků mateřskou zemí pohřbeného podle mezinárodních dohod,
 - odhalování trestné činnosti,
- a pod.

Cílené hledání lidských ostatků bez právního důvodu a bez oprávnění je zakázáno!!!!!!!!!!!!

Právní předpisy upravující cílené nálezy

Jedná se zejména o následující právní předpisy:

- zák. č. 183/2006 Sb., stavební zákon,
- zák. č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči,
- zák. č. 122/2004 Sb., o válečných hrobech a pietních místech,
- Mezinárodní smlouvy jimiž je Česká republika vázána,
- zák. č. 273/2008 Sb., o Policii ČR,
- zák. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

Cílené nálezy lidských ostatků

Cílené nálezy provádějí pouze oprávněné osoby, které se řídí obecně závaznými právními předpisy, vědeckými a odbornými postupy vedoucími k získání co nejvíce informací o lidských ostatcích, důvodu smrti, způsobu pohřbení a odhalení osoby zemřelého.

Laické hledání lidských ostatků je zakázáno a ten kdo jej provádí se dopouští porušení obecně závazných právních předpisů a vystavuje se tak možnému postihu, jehož následkem může být finanční sankce nebo sankce podle trestního zákoníku spočívající i v možnému odnětí osobní svobody.

Náhodné nálezy

K náhodným nálezům lidských ostatků dochází mimo organizovanou činnost, a to „náhodou“ při činnosti, která s hledáním lidských ostatků nesouvisí.

Neodborným nakládáním s lidskými ostatky může dojít k jejich poškození a tím i k znemožnění odhalení kriminálního činu, poškození válečného hrobu nebo zničení nálezové situace v případě archeologického nálezu.

Postup v případě náhodného nálezu lidských ostatků

- 1) Oznámit nález bezodkladně Policii ČR (může se jednat o kriminální čin) a řídit se jejími pokyny.
- 2) Označit místo nálezů, třeba jeho zaznamenáním souřadnic do mapy pomocí tzv. chytrého telefonu.
- 3) Zamezit přístupu dalších osob k nalezeným ostatkům.
- 4) Neprovádět žádnou další manipulaci s nalezenými ostatky.
- 5) Nalezené ostatky nevyzvedávat.
- 6) Oznámit nález ostatků obci, v jejímž katastru se ostatky nalézají.

Právní ochrana lidských ostatků a následky jejího porušení

Právní ochrana lidských ostatků je upravena zejména:

- 1)** zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník – zejména ustanovení § 91 a § 92
- 2)** zákon č. 256/2001 Sb., o pohřbnictví a o změně některých zákonů – zejména ustanovení § 4,

Za porušení zákona o pohřbnictví může být uložena sankce až do výše 100.000,-Kč u FO a až do výše 200.000,-Kč u PO a podnikajících FO.

Právní ochrana lidských ostatků a následky jejího porušení

3) zákon č. 122/2004 Sb., o válečných hrobech-k němuž se podrobněji dostaneme dále,

4) zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník –zejména zde mohou přicházet v úvahu ustanovení:

a) § 358 – **Výtržnictví** - zásah do pietního místa formou hanobení hrobu, zde může být trest odnětí svobody až do výše 2 let

b) § 359 – **Hanobení lidských ostatků** – otevřením hrobu, hrobky nebo urny s lidskými ostatky, nakládání s lidskými ostatky v rozporu se zákonem, zde může být trest odnětí svody až do výše dvou až tří let.

Právní ochrana lidských ostatků a následky jejího porušení

5) Mezinárodní smlouvy jimiž je Česká republika vázána-jedná se zejména o tyto státy:

Velká Británie, Rakouská republika, Spolková
republika Německo, Ruská federace,
Slovenská republika, Slovinská republika,
Ukrajina, Rumunsko, Srbsko a Itálie.

Válečné hroby

Obecná pravidla zákona o válečných hrobech:

- všechny válečné hroby mají před zákonem rovné postavení, nedělíme je na naše a jejich, rozhodně nekádrujeme padlé
- válečný hrob s ostatky se může nacházet i mimo hřbitov, zpravidla se mimo hřbitov nachází

Válečné hroby

Válečným hrobem, podle § 2 odst. 1 a 2 zákona je:

(1) Válečným hrobem je pro účely tohoto zákona místo, kde jsou **pohřbeny ostatky osob**, které zahynuly v důsledku aktivní účasti ve vojenské operaci nebo v důsledku válečného zajetí, anebo ostatky osob, které zahynuly v důsledku účasti v odboji nebo vojenské operaci v době války. Válečným hrobem může být hrob jednotlivce, hrob hromadný nebo osarium, včetně náhrobků a ostatního hrobového zařízení. Válečným hrobem je rovněž **evidované místo s nevyzvednutými ostatky osob zemřelých v souvislosti s válečnou událostí**, anebo jiný objekt, který je za válečný hrob považován v souladu s mezinárodní smlouvou, jíž je Česká republika vázána. **Válečný hrob s ostatky**.

Válečné hroby

(2) Válečným hrobem je pro účely tohoto zákona i pietní místo, kterým se rozumí pamětní deska, pomník, památník nebo obdobný symbol připomínající válečné události a oběti, které zahynuly v důsledku aktivní účasti ve vojenské operaci nebo v důsledku válečného zajetí, anebo oběti osob, které zahynuly v důsledku účasti v odboji nebo vojenské operaci v době války.

Válečné hroby

(3) **Evidenci válečného hrobu** se rozumí listinný nebo jiný záznam obsahující údaje o válečném hrobu, pokud jsou známy; těmito údaji jsou zejména:

- a) jméno, popřípadě jména, příjmení, vojenská hodnost, státní příslušnost, národnost, datum narození, datum a místo úmrtí a příčina smrti osoby nebo osob, jejíž ostatky jsou ve válečném hrobu pohřbeny, nebo osoby, již se válečný hrob týká. Zpracování údajů je prováděno v souladu se zvláštním právním předpisem¹⁾,
- b) název, státu, obce nebo vojenského újezdu, katastrálního území a parcelní číslo, popřípadě číslo popisné nemovitosti, kde se válečný hrob nachází,
- c) historická událost, ke které se válečný hrob vztahuje, charakter a stručný popis vzhledu válečného hrobu včetně fotodokumentace,
- d) označení vlastníka válečného hrobu a vlastníka nemovitosti, na které je válečný hrob umístěn.

Válečné hroby

(4) Péčí o válečné hroby se rozumí zabezpečování úpravy, ochrany, zřizování nových válečných hrobů, přemísťování nebo rušení válečných hrobů, včetně exhumací.

(5) Údržbou a úpravou válečného hrobu se rozumí označení válečného hrobu, umístění pamětní desky, pomníku, památníku nebo obdobného symbolu, včetně běžné údržby válečného hrobu, jeho okolí a přístupu k němu.

Válečné hroby

Přemístění nebo zrušení válečného hrobu

Přemístěním válečného hrobu s ostatky se rozumí vyzvednutí ostatků válečných obětí z dosavadního válečného hrobu a jejich přemístění do hrobového místa na veřejném pohřebišti nebo do jiného válečného hrobu za podmínek uvedených v ustanovení § 4 a 6 zákona č. 256/2001 Sb., o pohřebnictví.

Součástí přemístění válečného hrobu je i zajištění úpravy místa, kde se původní válečný hrob nacházel a zajištění údržby a úpravy válečného hrobu na novém místě ve smyslu ustanovení § 2 zákona o VH.

Při přemístění válečných hrobů s ostatky vojáků jiných zemí je dále nutné respektovat i mezinárodní smlouvy, které vymezují práva smluvních stran především při exhumaci ostatků a výběru nového místa jejich pohřbení.

Válečné hroby

Zrušením válečného hrobu se rozumí vyzvednutí ostatků válečných obětí z dosavadního válečného hrobu a jejich pohřbení na veřejném pohřebišti nebo odvezení do zahraničí.

Při zrušení nebo přemístění válečného hrobu dochází k exhumaci lidských ostatků nebo urny s lidskými ostatky z pohřebiště. Exhumace ostatků vojáků cizího státu mohou podléhat regulacím mezinárodních smluv.

Při plánované manipulaci s válečným hrobem, respektive s uloženými ostatky je vždy nezbytné o připravované akci uvědomit i Archeologický ústav.

Vyzdvižení ostatků by mělo vždy probíhat nejen šetrným způsobem ale i způsobem nedotýkajícím se důstojnosti zemřelého nebo mravního cítění veřejnosti.

Válečné hroby

(1) Péči o válečný hrob zabezpečuje vlastník válečného hrobu, a pokud není znám, vlastník nemovitosti, na které je válečný hrob umístěn.

(2) Přemístění nebo zrušení válečného hrobu a jinou změnu válečného hrobu než jeho údržbu a úpravu může jeho vlastník nebo, pokud není znám, vlastník nemovitosti, na které je válečný hrob umístěn, provést jen na základě jeho písemné žádosti a po písemném souhlasu Ministerstva obrany (dále jen "ministerstvo"). Nový válečný hrob lze zřídit jen na základě písemné žádosti zřizovatele a po písemném souhlasu vlastníka nemovitosti a ministerstva. Souhlasy ministerstva nenahrazují povolení nebo vyjádření jiného správního úřadu, pokud je vyžadováno podle zvláštního právního předpisu.

Válečné hroby

Sankce za porušení zákona:

(1) Fyzická, právnická nebo podnikající fyzická osoba se dopustí přestupku tím, že

- a) neumožní k válečnému hrobu přístup,
- b) nezabezpečí úpravu válečného hrobu, nebo
- c) provede jinou změnu válečného hrobu než jeho úpravu, anebo přemísť nebo zruší válečný hrob bez souhlasu ministerstva.

(2) Za přestupek lze uložit pokutu do

- a) 20 000 Kč, jde-li o přestupek podle odstavce 1 písm. a),
- b) 50 000 Kč, jde-li o přestupek podle odstavce 1 písm. b),
- c) 100 000 Kč, jde-li o přestupek podle odstavce 1 písm. c).

(3) Přestupky podle odstavce 1 projednává pověřený obecní úřad; dopustí-li se přestupku podle odstavce 1 obec, je příslušným k jeho projednání krajský úřad.

Pár praktických zkušeností a rad:

- cíleně hledat lidské ostatky mohou pouze ti kdo disponují příslušným oprávněním,
- hledání lidských ostatků bez příslušných oprávnění může být postiženo,
- náhodně nalezení lidských ostatků musí být vždy ohlášeno Policii ČR,
- jakékoliv nedůstojné nakládání s lidskými ostatky může být postiženo,
- místo nálezů lidských ostatků, které na první pohled nevypadá jako hrob, může být válečným hrobem-např. pohřbení padlého v zákopu a podobně,
- pokud si nejses jist, vždy přistupuji k nalezeným ostatkům, jako k válečnému hrobu dokud se neprokáže opak.

ZÁVĚR

**Otázky?
Diskuse?**

Děkuji za všem pozornost

Mgr. Jan Mareš

Zástupce ředitele a právník

Vojenský historický ústav Praha